

Economische waardering van ecosysteemdiensten in Vlaanderen: de natuurwaardeverkenner

Inge Liekens, Karel Styns

De externe effecten op natuur en landschap worden vaak slechts kwalitatief meegenomen in allerhande afwegingskaders en zeker in maatschappelijke kosten-batenanalyses (MKBA). De belangrijkste reden hiervoor is de afwezigheid van bruikbare en betrouwbare kengetallen. De Vlaamse overheid (departement Leefmilieu, Natuur en Energie) wou deze lacune wegwerken door via het onderstaande onderzoek kengetallen of waarderingsfuncties voor natuurlandschappen aan te reiken die wetenschappelijk onderbouwd zijn. Om de resultaten van de studie makkelijk toepasbaar te maken wordt een rekentool ontwikkeld: de Natuurwaardeverkenner.

Goederen en diensten van natuur

Natuur brengt heel wat goederen en diensten voor de mens voort (ecosysteemdiensten). Sommige goederen en diensten hebben een prijs omdat ze op een markt verkocht worden: denken we maar aan hout. Heel wat goederen en diensten van natuur hebben een belangrijke waarde voor de mens maar worden niet verhandeld op markten dus kunnen we er niet meteen een prijs opplakken, denken we maar aan bijv. de bescherming tegen overstromingen door in valleigebieden, de zuivering van het oppervlakte- en grondwater en ook het feit dat er open ruimte wordt behouden voor onze kleinkinderen.

Omdat deze waardevolle ecosysteemdiensten vaak niet zichtbaar zijn en al helemaal geen prijs hebben, verdwijnt waardevolle natuur ten voordele van woongebied, industriegebied, wegen en andere infrastructuren. De voordelen van deze infrastructuren worden geprijsd en afgewogen tegen meer kwalitatieve impacts op de natuur en de omgeving.

Waarderen van natuur

Om beiden op gelijke voet af te wegen moeten de diensten van natuur geprijsd worden. Milieu-economen hebben tal van methoden ontwikkeld om de ecosysteemdiensten te prijzen. Dit doen ze door bijvoorbeeld te kijken naar de schade die zou plaatsvinden als de natuur er niet zou zijn. Bijvoorbeeld als een slik en schor langs een getijdenrivier water bergt zodat stroomafwaarts geen huizen overstromen, kan de waarde van deze dienst berekend worden door de schade te berekenen die zou optreden als de huizen wel zouden overstromen. Een andere methode is om te kijken wat het zou kosten om de dienst te vervangen door een technische maatregel. De dienst waterzuivering van een valleigebied kan bijvoorbeeld gewaardeerd worden door de kostprijs te berekenen van maatregelen die de Vlaamse overheid moet nemen om aan de milieudoelstellingen van proper water te voldoen. Sommige diensten kunnen enkel gewaardeerd worden door een hypothetische markt te creëren en mensen te vragen wat ze maximum zouden betalen als de dienst in de winkel te koop zou zijn.

Waarderingsstudie

In Vlaanderen waren enkele studies gebeurd rond de waardering van deze goederen en diensten maar er was niet meteen een toepasbare tool om deze waarde mee te nemen in verschillende projecten. De Vlaamse overheid (departement Leefmilieu, Natuur en

Energie) wou hier iets aan doen en vroeg VITO een studie uit te voeren die zou leiden tot hanteerbare kengetallen. In samenwerking met Universiteit Antwerpen en de Vrije Universiteit Amsterdam werd literatuur doorgespit om het functioneren van de verschillende natuurtypes te doorgronden en werd een grote bevraging opgezet rond de voorkeuren van mensen voor bepaalde natuur met kenmerken zoals het soort natuur (bos, heide, moeras...), de grootte van het gebied, het aantal soorten, aanwezigheid van wandel- en fietspaden, de afstand tot de woonplaats enz...

Er werd al gauw duidelijk dat eenvoudige kengetallen niet meteen mogelijk zijn omdat de hoeveelheid van een goed of dienst dat een bepaald natuurtype voortbrengt, sterk bepaald wordt door de locatie van het gebied. Zo spelen de bodemtextuur en de vochtigheidsgraad een belangrijke rol bij heel wat ecologische processen die leiden tot de ecosysteemdiensten. Ook de waarde die mensen over hebben voor bepaalde natuur is afhankelijk van een aantal ruimtelijke kenmerken zoals grootte, afstand tot de woonplaats, aangrenzende omgeving... Om die reden kunnen niet zomaar eenvoudige kengetallen gehanteerd worden. Op basis van onze bevindingen werden pragmatische rekenregels ontwikkeld, die goed hanteerbaar zijn in verschillende tools die alternatieve inrichtingen van gebieden bekijken en de impact op natuur meenemen. In een handleiding werden alle functies uiteengezet en geïllustreerd.

Sommige functies vergen toch wel wat opzoekings- en rekenwerk. Zo moet bijvoorbeeld voor de belevingswaarde van een natuurgebied de formule berekend worden voor alle gemeenten in een straal van 50 km rond het natuurgebied. Daarom is VITO gestart met de ontwikkeling van een webtool: de Natuurwaardeverkenner. In deze webtool kan de gebruiker de benodigde basisgegevens ingeven en de tool doet het verder opzoekings- en rekenwerk. Zo kan de natuurwaarde van verschillende alternatieven binnen een project verkend worden. De webtool levert de gebruiker een bondig rapport op over de waarde per ecosysteemdienst en heel wat tijdswinst.

Het rapport en de handleiding kan u terugvinden op de website van de cel milieueconomie van de Vlaamse overheid: <http://milieueconomie.lne.be>.

De Natuurwaardeverkenner is na de zomer terug te vinden op <http://www.emis.vito.be/natuurwaardeverkenner/login.php>

Inlichtingen: Inge Liekens, VITO inge.lieken@vito.be +32-14 33 67 79